

Chelst_2
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	czarnkowsko-trzcianecki	
Gmina	Drawsko	DR
Miejscowość	Chelst	DR_CH

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	13.03.2013 r.	Miejsce wykonania	dom informatorów
Czas trwania	1:10:08	Forma i wielkość	Plik AMR, 6,442 MB
Przeprowadzający	MJ	Komentarz	

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
DR_CH_032	M	ok. 35		
DR_CH_033	K	ok. 20		
DR_CH_034	M	ok. 60		

Informacje etnograficzne	
Tematyka	Pozyskane informacje (ew. cytaty)
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	[032_DR_CH] „chyba nie ma, nie wiem... to niemiecka jeszcze nazwa, jak te tereny były jeszcze niemieckie, to był Neu Taisch” <i>Neu Taisch?</i> [032_DR_CH] „mhm, a tak to po prostu Chełst. Inaczej się tak nie nazywa...”
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	Brak informacji.
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Brak informacji.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Brak informacji.
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	[032_DR_CH] „jedynie Pęckowo, nie? [śmiech] Gaciany, no. Gacianowo. Ta gwara specyficzna. [mówi o panu Niezborale, dyrektorze szkoły, który interesuje się gwarą mazurską – przyp. bad.]”
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	<i>Pan soltys mówił już, że ta Miałka to była...</i> [032_DR_CH] „tak, rzeka graniczna” <i>I że tu była polska strona, a tu niemiecka [wskazuje na mapie – przyp. bad.]</i> [032_DR_CH] „tak, tak.”

		<p><i>A są tu jakieś historie o tej wsi? Opowieści, legendy?</i> [034_DR_CH] „była tu chyba jakaś spisana, ale...” <i>A może gdzieś straszło?</i> [032_DR_CH] „nie, nie słyszałem żadnych takich historii... Wiem, że kiedyś po tej stronie była stara celnica, tutaj jak się na Drezdenko jedzie, w lesie. Tutaj się szło, właśnie ze względu na to, że tutaj była granica [wskazuje na mapie – przyp. bad.]. kościół ten nasz tutaj to był ewangelicki. A na tamtej stronie chrześcijański. Tam po boku jest on.” I to w obu są msze odprawiane?</p>
<p>Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne</p>		
1.	<p>św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)</p>	<p>[032_DR_CH] „mmm, są takie imprezy na Sali organizowane. Takie tego typu. Też jak Dzień Kobiet, np., czy... no, w kościele się tego tak nie obchodzi, nie?” <i>A też wróżby się tam robi?</i> [032_DR_CH] „tak, tak. Nieraz są tam takie... szkolne zabawy jak lanie wosku, nie? I te buty, nie?” <i>A Katarzynki?</i> [032_DR_CH] „Katarzynki? Nie, chyba nie obchodzi się...” [032_DR_CH] „Andrzejki to tata Andrzej, to obchodzimy [śmiech]” <i>Tak bardziej imieninowo?</i> [032_DR_CH] „tak, tak.”</p>
2.	<p>św. Marcina/11 listopada</p>	<p>[032_DR_CH] „nie, raczej nie” <i>A piecze się u państwa rogale?</i> [032_DR_CH] „raczej nie, raczej kupujemy.”</p>
3.	<p>Adwent</p>	<p>[032_DR_CH] „mi się wydaje, że wszystko zanikło u nas. Takie te tradycje, które kiedyś były. Tak jak byliśmy dziećmi, to się jeszcze coś tam przewijało, a teraz to już nic” <i>A na roraty jeszcze się chodzi?</i> [032_DR_CH] „tak, jeszcze msza jest taka, ale to takie szkolne dzieci bardziej”</p>
4.	<p>św. Mikołaja (Mikołajki)</p>	<p>[032_DR_CH] „to do butów wkładamy zawsze prezenty. Starsze dzieci już nie, ale ten młody dopiero się urodził niedawno, to... reszta to już pełnoletni, także nie ten...” <i>Ale wszyscy sobie zawsze dają prezenty jakieś tam?</i> [032_DR_CH] „tak, jakieś tam małe upominki.”</p>
5.	<p>Wigilia</p>	<p>[jak wygląda wigilia?] [032_DR_CH] „tak, tradycyjnie tutaj. W gronie rodzinnym, tam 12 potraw, jakieś tam sianko pod obrusem. Czytana Biblia</p>

		<p>na początku jest, dzielimy się opłatkiem...”</p> <p><i>I życzenia się składa?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak, tak.”</p> <p><i>A kołęduje się jeszcze u państwa w domu?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no tak, dzieci chodzą też. Teraz więcej w okresie tym świątecznym”</p> <p><i>Jakie potrawy na Wigilię np.?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no, ryby w kilku postaciach. Karp obowiązkowo no i jakieś tam inne śledziki czy inne jeszcze. Pierogi, barszcz jeszcze np. to na Wigilię my tego nie robimy. Jakieś krokiety...”</p> <p><i>A kutię się np. robi?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no, tak”</p> <p><i>I na pasterkę potem?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak”</p> <p><i>I tutaj na wsi czy...?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak, tutaj do kościoła, obok zaraz mamy. Także idziemy tutaj.”</p> <p><i>Bo też w obu kościołach są pasterki czy tylko w jednym?</i></p> <p>[032_DR_CH] „u nas... tylko tutaj. I u nas jest tu o 22.00, a w kościele parafialnym o północy zawsze.”</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	<p>[032_DR_CH] „no, też codziennie są msze święte rano, a tak to...”</p> <p><i>W gronie rodzinnym?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak, u nas robimy, więc się schodzi najbliższa rodzina”</p> <p><i>A na cmentarz się też chodzi?</i></p> <p>[032_DR_CH] „też, też. Tak, zmarłym też idziemy zapalić światła, bo mama ma grób...”</p>
7.	Sylwester/Nowy Rok	<p>[032_DR_CH] „no w Sylwestra nie ma takich zwyczajów. Często się po prostu zbiera z rodziną albo się gdzieś wychodzi też... ale tak to nie ma”</p> <p><i>A wyrzucają jeszcze bramy?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no, zdarza się. [śmiech] no, zdarzają się jeszcze tutaj...”</p> <p><i>A szuka się później?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak, tak. Jak byłem młodszy też się w to bawiłem... [śmiech]”</p> <p><i>I to tylko bramki?</i></p> <p>[032_DR_CH] „przeważnie, ale też tutaj nieraz były też wystawiane drzwi, a nieraz jak ktoś rzucił tą bramę, to ona się już później do niczego nie nadawała, nie? Trzeba było robić</p>

		nowe. Nieraz naszej nie znaleźliśmy, to też trzeba było robić nowe.”
8.	Trzech Króli	<p><i>Na Trzech Króli chodzą właśnie dzieci przebrane?</i> [032_DR_CH] „chodzą, tak, tak.”</p> <p><i>I przebrani są tylko za trzech króli czy też za inne postacie?</i> [032_DR_CH] „jeszcze jest Śmierć tam, Diabeł chyba... nie pamiętam, Kacha! Jak chodziliście tam kolędować, to za co byliście przebrani?”</p> <p>[033_DR_CH] „no, jakiś tam Król, Śmierć, Diabeł... mmm, Pasterz i Marszałek!”</p> <p><i>A to też było, bo sołtys Kamiennika mówił, że kilka lat temu przyjechali do Kamiennika i robili przedstawienie...</i> [033_DR_CH] „to my jeździliśmy właśnie. Takie przedstawienie było”</p> <p><i>A to skąd się to wzięło? Tak się sami zorganizowaliście czy...?</i> [033_DR_CH] „to kolegi mama, jest taką pisarką i nam to dała i chodziliśmy.”</p>
9.	Kolędnicy	<p><i>Na Trzech Króli chodzą właśnie dzieci przebrane?</i> [032_DR_CH] „chodzą, tak, tak.”</p> <p><i>I przebrani są tylko za trzech króli czy też za inne postacie?</i> [032_DR_CH] „jeszcze jest Śmierć tam, Diabeł chyba... nie pamiętam, Kacha! Jak chodziliście tam kolędować, to za co byliście przebrani?”</p> <p>[033_DR_CH] „no, jakiś tam Król, Śmierć, Diabeł... mmm, Pasterz i Marszałek!”</p> <p><i>A to też było, bo sołtys Kamiennika mówił, że kilka lat temu przyjechali do Kamiennika i robili przedstawienie...</i> [033_DR_CH] „to my jeździliśmy właśnie. Takie przedstawienie było”</p> <p><i>A to skąd się to wzięło? Tak się sami zorganizowaliście czy...?</i> [033_DR_CH] „to kolegi mama, jest taką pisarką i nam to dała i chodziliśmy.”</p>
10.	MB Gromnicznej	<p>[032_DR_CH] „mmm, czy ja wiem...?”</p> <p><i>Czy może tylko do kościoła?</i> [032_DR_CH] „chyba tylko do kościoła tak.”</p> <p><i>A zapala się np. tutaj, w domu gromnicę jak jest burza?</i> [032_DR_CH] „no, u nas akurat rzadko. Ale tu już wszystko zanika powoli...”</p>
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec	[032_DR_CH] „nie pamiętam, żeby coś ten... w ramach karnawału...”

	karnawału	<p><i>Tylko tak np. w przedszkolach czy szkołach...?</i></p> <p>[032_DR_CH] „to np. dla dorosłych jest takie. Czasem się na Sali coś zorganizuje chyba, to są, tak dla mieszkańców wsi.”</p> <p><i>To duża sala?</i></p> <p>[032_DR_CH] „na 120 osób”</p> <p><i>I tam jakiś zespół jest zapraszany?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak, tak.”</p>
12.	Topienie Marzanny	<p>[032_DR_CH] „tak, to z przedszkola zawsze dzieciaki idą nad Miałkę, robią kukłę z nauczycielkami. I nie wiem, ale ze szkoły chyba też...”</p> <p><i>Ale wrzucają ją do wody?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak.”</p> <p><i>Nie ma tego, że ekologia itd.?</i></p> <p>[032_DR_CH] „nie, raczej nie”</p>
13.	Środa Popielcowa	<p>[032_DR_CH] „nie, to tak zawsze chodzimy do kościoła i to wszystko. Ksiądz posypuje głowy popiołem i to wszystko”</p> <p><i>Nie słyszał pan o takim zwyczaju, że się przyczepia ludziom woreczki z popiołem?</i></p> <p>[032_DR_CH] „nie. Nie słyszałem”</p>
14.	Śródpoście	<p>[032_DR_CH] „nie, jakoś szczególnie to nie...”</p> <p><i>A jest w ogóle droga krzyżowa we wsi?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak, tak”</p> <p><i>I tylko w kościele czy wychodzą też na drogę?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tylko w kościele, u nas nie ma tak, żeby na zewnątrz robić.”</p> <p><i>A stacje są przez panów robione czy tak już były?</i></p> <p>[032_DR_CH] „nie, stacje już są. Tata teraz robi drogę krzyżową, ale do [Trzcianowic – niedosłyszane]”</p>
15.	Niedziela Palmowa	<p>[032_DR_CH] „no, my akurat robimy. Bo mamy tam bazie w ogrodzie. Takie swoje. Nawet trzymamy jeszcze... [śmiech].”</p> <p><i>Tylko bazie czy jakieś kwiatki do tego?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no, jakieś kwiatki tam...”</p> <p><i>I co potem z tą palmą?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no stoi gdzieś”</p> <p><i>Do następnego roku?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no, raczej nie, bo nie przetrwa”</p> <p><i>A spala się ja czy wyrzuca?</i></p> <p>[032_DR_CH] „to znaczy my akurat wyrzucamy, bo nie mamy już żadnego takiego...”</p>

16.	Triduum Paschalne	[032_DR_CH] „no, kurczę, ja szczerze mówiąc nie jestem taki, nie chodzę za bardzo, zawsze jest dużo pracy i...”
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	[032_DR_CH] „tak, tak, [ze święconką] chodzę” <i>Tutaj do tego kościoła, gdzie bliżej?</i> [032_DR_CH] „tak, do tego” I co jest w takim koszyczku? [032_DR_CH] „no, jakaś wędlna, szynka, no, pieprz, sól, jajka i... masło np. w formie baranka, no i co jeszcze? Jakies takie produkty spożywcze, nie? Jakies jajeczka z czekolady, nie? Takie coś...” <i>I później co z tą święconką?</i> [032_DR_CH] „no, zjadamy raczej podczas śniadania wielkanocnego. Tam się podzielimy zawsze jajkiem, a potem resztę się tam...” <i>A to się składa życzenia przy dzieleniu jajkiem?</i> [032_DR_CH] „u nas raczej tak. Zawsze coś tam sobie powiemy.”
18.	Poniedziałek Wielkanocny	<i>[leje się jeszcze wodą?]</i> [032_DR_CH] „no, tak symbolicznie bardziej. Na wsi to wiadomo jeszcze, z wiadrami biegają tam po wsi czy tam coś [niezrozumiałe]” <i>A też jest tak, że kto pierwszy rano wstanie, to oblewa wodą?</i> [032_DR_CH] „u nas to jest, tak, u nas to jest.”
19.	Zielone Świątki	[032_DR_CH] „nie, u nas... nie słyszałem o tym”
20.	Boże Ciało	<i>Msza w kościele jest tutaj?</i> [032_DR_CH] „mhm, raczej tak. Raczej w parafialnym. To tak.” <i>I procesja też jest do 4 ołtarzy?</i> [032_DR_CH] „no, to nie mam pewności, ale jak u nas jest w kościele, to robimy ołtarz i od jednego kościoła do drugiego przeważnie. W jednym się zaczyna, w drugim się kończy i jest tak potem na odwrót, zamiana.” <i>I to zawsze jest ta sama trasa?</i> [032_DR_CH] „no tak mniej więcej. I ołtarze też mniej więcej w tym samym miejscu.” <i>I to rodzimy robią te ołtarze czy są wyznaczeni?</i> [032_DR_CH] „przeważnie to są wyznaczone już osoby i tam każda z nich robi jeden ołtarz”

21.	św. Jana	[032_DR_CH] „nie.”
22.	MB Zielnej	[032_DR_CH] „też szczególnie nie wiem, nie słyszałem. Może starsi ludzie do kościoła chodzą...”
23.	MB Siewnej	[032_DR_CH] „nie, tata? Na MB Siewnej ze zbożem u nas do kościoła nie chodzą, nie?” [034_DR_CH] „nie, święci się. Oczywiście. [ustalenie która jest która: zielna i siewna – przyp. bad.]”
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	[032_DR_CH] „tak, to zawsze jest msza na cmentarzu, nie wiem czy w kościele, ale na cmentarzu jest.” <i>Bo tutaj jest cmentarz we wsi?</i> [032_DR_CH] „tak, ale jak się jedzie na Kamiennik.” <i>I tam się chowa wszystkich zmarłych?</i> [032_DR_CH] „tak, tak.”
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.

Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe

1.	Narodziny i chrzest	[032_DR_CH] „nie, to nie wiem. Nie znam się.” <i>A dziecku związuje się np. czerwoną kokardkę przy wózku?</i> [032_DR_CH] „nie, to niedawno mieliśmy, ale też nie słyszałem o czymś takim.”
2.	Ślub i wesele	[032_DR_CH] „no, jest polter. To tak. Przeważnie dzień przed weselem, ale teraz to tak tydzień przed weselem. Bo to zajęci. Żeby było więcej czasu na przygotowanie wesela. To jest, tak, tłuczenie butelek.” <i>Tylko butelki się tłucze?</i> [032_DR_CH] „butelki się tłucze, młody polewa, młoda tam częstuje plackiem czy czymś, nie? Czy jakimiś napojami...” <i>I przeważnie taka zabawa czy...?</i> [032_DR_CH] „no, przeważnie kończy się na picciu. No... taka okazja, żeby się napić dla młodych chłopaków, nie?” <i>A jest jeszcze coś takiego, że po ślubie się młodych zatrzymuje?</i> <i>Rodzaj takiej bramy?</i> [032_DR_CH] „no tak, bramki są.” <i>I to bardziej dzieci czy dorośli?</i> [032_DR_CH] „to dzieci, dzieci. To było jeszcze tak, że się przebierało jeszcze. Tam, koło 50-tki to się przebiera za klauna

		<p>zawsze to też nieraz dostają zawsze coś. I stoją na środku drogi... musi butelkę młody przynieść i postawić. Bo jak myśmy brali to nam drogę zastawiali ciągnikami, ciężarówkami nawet. Poprzebierali się. Ciężarówka w poprzek stała..."</p> <p><i>To jednak butelka wystarczyła?</i></p> <p>[032_DR_CH] „nie, nie [śmiech] to była ta ciężarówka, to on najpierw ją musiał przestawić, nie?”</p>
3.	Śmierć i pogrzeb	[032_DR_CH] „mmm, nic konkretnego nie przychodzi..."
4.	Inne zjawiska	Brak informacji.
Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa		Brak informacji.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		<p>[032_DR_CH] „nie wiem, tata? Są jakieś potrawy tutaj?”</p> <p>[034_DR_CH] „ta, ja się nie znam..."</p>
III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych		<p><i>Jak to się stało, że w ogóle zaczął pan rzeźbić?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no to od taty się tak zaraziłem. Tam nawet już w podstawówce próbowałem swoich sił. No taki mały obrazem zrobiłem, tata sprzedał, to się cieszyłem. Nawet jak tam poszedł za 30-40 zł, nie? A później tak... 3 lata temu tak się bardziej za to wzięłem. Założyłem akurat prywatną firmę, wzięłem dotację. No, i się uda albo się nie uda. Jak się nie uda, to zawsze zostaną te narzędzia nasze, nie? I to będę miał do końca życia, a no... jakoś się kręci to jednak. Mam cały czas zamówienia i nie zamierzam z tego rezygnować.”</p> <p><i>Kształcił się pan też w tym kierunku?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no właśnie, że nie. Nie. Nie kształciłem się, chciałem, ale zresztą z braku pieniędzy... po prostu... miałem iść do szkoły plastycznej, ale się trochę pokrzyżowało. Skończyłem technikum, potem poszedłem na uniwersytet rok, potem zabrakło pieniędzy no i np. zrezygnowałem.”</p> <p><i>A co się robi?</i></p> <p>[032_DR_CH] „co się u nas robi? No, przeważnie zawsze robiliśmy takie obrazki, nie? Płaskorzeźby, rzeźby. A teraz robie wszystko, wszystko, co ludzie zamawiają. Się podejmuje robić meble ogrodowe, czy właśnie takie altanki, jakieś</p>

wieszaczki np. na ubrania, takie użytkowe...”

Takie duże i małe rzeczy?

[032_DR_CH] „mhm. A tak poza tym to rzeźby, płaskorzeźby jakieś przedmioty do umieszczania też, rami okienne takie rzeźbione, nie? Tabla, o, do szkół. Do szkoły, dla Niezborawy np. robimy już od kilku lat, do Drezdenka też do liceum, w Stargardzie Szczecińskim do Koła Łowieckiego. To na stronie jest dużo tego, może nie jest pięknie poukładane, ale...”

[<http://rzezbawdrewnie.net/> - przyp. bad.]”

A jakieś specjalizacje w tematyce rzeźb? Czy to bardziej świeckie czy kościelne?

[032_DR_CH] „świeckie bardziej. Zwykle robimy dla leśniczych, myśliwych, o. Też dla nadleśnictwa tam często jakieś tam zlecenia większe. Niedawno robiliśmy ołtarze do kościoła w Trzebowicach [?? – niedosłyszane]. To były dwa ołtarze boczne, były figurki tam takie prawie dwumetrowe, takie MB w dębie. No i ołtarze takie zadaszone, zawieszane na ścianie, trzymetrowej wysokości. To takie dwa ołtarze robiliśmy niedawno, z takich większych o tej tematyce, nie?”

A tak prywatnie, jak pan sobie usiądzie i podhubie, to co ...?

[032_DR_CH] „no, właśnie nie mam na to czasu. Nie mam po prostu czasu, bo trzeba usiąść, zrobić to co jest zamówione. Tata może sobie nieraz tak usiąść, porzeźbić”

A co pański tata najczęściej właśnie wykonuje?

[032_DR_CH] „no, jakieś zwierzęta przeważnie, jakieś ptaszki, czy tam jelenia czy coś... głównie zwierzęta. To właśnie, jeśli chodzi o podobizny twarzy, to jeszcze musimy się podszkolić troszkę. No ja zrobiłem Piłsudskiego tam, jeszcze papieża, to wszystko takie niedopracowane jeszcze. Celujemy w to, jak powinno być.”

A szkolą się panowie metodą prób i błędów czy z książek, czy z jakichś kursów?

[032_DR_CH] „to tak z własnego doświadczenia, bez żadnych tam... nie wiem... nigdzie raczej nie zasięgałem tam żadnych nauk w szkole w tym kierunku. Myślę, że w przyszłości, jak jeszcze trochę tych pieniędzy będzie, to gdzieś tam coś w tym kierunku, czy tam szkołę się zrobi czy coś w tym kierunku, no ale...”

A zapraszają też pana do szkoły, żeby coś tam pan pokazał?

[032_DR_CH] „no tak, tutaj też w szkole miałem taką małą wystawę, a tak to przeważnie w Urzędzie Miasta czy Gminy zapraszają na jakąś wystawę. Przy okazji festynów, jakichś imprez tutaj w okolicy, no to też przeważnie mam swoją wystawę”

Też można coś kupić zawsze?

[032_DR_CH] „tak, tak, tak. W Czarnkowie teraz będziemy np. w kwietniu na Agrotaliach. Tam jeździmy już co roku, już od kilku lat. No i tam zawsze coś się sprzedaje, jakieś nowe kontakty załapie czy coś. Tam mieliśmy też taką fajną imprezę, przyjechali ze wsi wielkopolskich, to tam wyprzedaliśmy wszystko, potem nie mieliśmy co dać na wystawę...”

A skąd narzędzia?

[032_DR_CH] „kiedyś tata, jak zaczynał, to sam sobie zrobił kilka takich prostych, jak on w 85 roku czy tam na początku '80 zaczął sobie tam rzeźbić. W latach 90 gdzieś Dudka, nasz wuja, przywiózł narzędzia z Niemiec, on tam pracował, to przywiózł już markowe Kirschena [fon.], a teraz jak firmę otworzyłem to też nakupiłem takich dłutek ręcznie robionych. Same dłutka za 6 tysięcy. Także teraz mamy i do końca życia mi powinno starczyć.”

A pana tata zaczynał w latach 80 rzeźbić?

[032_DR_CH] „tal, on się od pana Stępińskiego nauczył, a z kolei pan Stępiński od tego pana Sikory [dziadek Elżbiety Urbanek – przyp. bad.]. kolejne pokolenie...”

A to też tak, że podejrzwał i mu się spodobało czy...?

[032_DR_CH] „w wolnym czasie... znaczy, podobało mu się i tam coś tam sobie tworzył.”

A z czego panowie robią?

[032_DR_CH] „głównie to jest drewno lipowe. Ono jest miękkie. No i na życzenie, zależy czy sobie ludzie konkretnie zażyczą czy w mahoniu, czy w dębie, czy czymś innym...”

To też jest możliwe?

[032_DR_CH] „tak, tak. Na zamówienie wtedy, ale tam można zrobić. Nawet w kolorze.”

Ale ciężiej jest w takim innym drewnie?

[032_DR_CH] „mhm”

A jakieś szczególne nazwy na te narzędzia są?

[032_DR_CH] „no, to mamy tylko takie dłutka ręczne, objaki...”

Tak zwyczajowo się nie nazywa?

[032_DR_CH] „nie, nie. Objaki i młoteczki po prostu tak. Dłutka drewniane, a tak to nie mamy nic takiego innego poza tym.”

A należą panowie do jakiegoś cechu?

[032_DR_CH] „no, właśnie nie. Ja bym się chciał zapisać, ale to tak odkładam, i odkładam... nie stać mnie jeszcze...”

Drewno skąd pan bierze?

[032_DR_CH] „a, to różnie. Np. większe ilości to kupujemy

taczkę czy papierówkę i przecieramy to, leży kilka lat i w tego robimy. Nieraz się zamawia suche drewno, to zależności od potrzeby. Na meble bierzemy naturalne, albo z surowego albo bezpośrednio z tartaku, na belki to lepiej wziąć suche drewno. [mówi o zamówieniu do Danii dla firmy mebli folklorystycznych]. Bo tak ogólnie z takich rzeźb to ciężko jest wyżyć, chyba że się robi jeszcze właśnie meble, nie? Na tym można więcej zarobić.”

A w jakichś konkursach też biorą panowie udział?

[032_DR_CH] „no, jeszcze tak.”

I jakieś nagrody? Wyróżnienia?

[032_DR_CH] „no, były, były. Teraz nie jestem w stanie powiedzieć dokładnie jak to się nazywało. Ale w Trzciance był konkurs sztuki sakralnej czy coś takiego, to tam mieliśmy też dwie nagrody. Pierwsze miejsca, jakieś wyróżnienia też były. Znaczący to nie jakieś tam prestiżowe, tylko nasze, regionalne.”

Jakieś tajniki pracy są?

[032_DR_CH] „no jest takie...”

Nawiązują panowie współpracę z innymi?

[032_DR_CH] „znaczy, mamy takich znajomych rzeźbiarzy i często sobie tak przekazujemy wiedzę. Tylko oni wszyscy są bardziej doświadczeni niż my, więc... starsi, starsze osoby i też robią to od kilkudziesięciu lat, to tam się zawsze kontaktujemy”

A oni tu w okolicy mieszkają?

[032_DR_CH] „tu najbliżej jest w Czarnkowie jeden, jeden w Gmin, to się nazywa ta miejscowość, to jest koło Wroniek.”

I oni też zaczęli tak sami z siebie?

[032_DR_CH] „to znaczy, tak. To też bez żadnych szkół, wszyscy jakoś tak sami się nauczyli”

Niech pan powie, jak pan robi te rzeczy.

[032_DR_CH] „no, to trzeba projekt, trzeba materiał. No i ze zdjęć np. przenoszę zawsze proporcjonalnie, zależy co to ma być, no i wtedy rzeźbimy to. Dłutkiem wstępnie i później jakiś delikatny szlif. Raczej malujemy wszystko bejcą, szlifujemy właśnie dla uzyskania takiego efektu, żeby to drewno było takie poprzecierane właśnie. Nie jednolite tylko, żeby było właśnie takie cieniowane i przeważnie lakierujemy potem wszystko.”

A koloruje się też?

[032_DR_CH] „no, jest kilka. [informator pokazuje kolejne rzeźby, które są umieszczone w materiałach fotograficznych – przyp. bad.] [...] bo technika to praktycznie każdy swoją. Bo pan Stępiński płaskorzeźb nie robił, on praktycznie tylko rzeźby. A tata już tak, a ja z kolei jeszcze trochę inaczej niż tata.”

	<p>[informatorem oprowadza po pracowni, pokazuje jakie meble są wykonywane, projekt, nad którym sam pracuje, rzeźbę, którą ojciec robi w wolnym czasie, narzędzia; projekty, które rysuje i potem wykonywane były jako ozdoby na motocykl – materiał fotograficzny – przyp. bad.]</p> <p><i>Ile zajmuje taka płaskorzeźba?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no, mi to zajmuje prawie tydzień, bo tata to już robi dużo szybciej. Ale też robi inaczej, w trochę innym stylu. Bo ja tak bardziej zwracam uwagę na szczegóły”</p> <p><i>I to tylko samo wykonanie czy razem z obróbką, z malowaniem?</i></p> <p>[032_DR_CH] „z malowaniem już.”</p> <p><i>A bardziej takie wypukłe płaskorzeźby czy wklęsłe?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no, raczej wypukłe. Ładniej wyglądają, moim zdaniem.</p> <p>[fascynująca praca?] no, tak, ale trochę nudna. Bo sam muszę siedzieć itd. Męcząca, no ale nikt tego za mnie nie robi, nie?”</p>
--	--

IV. Przejawy religijności tradycyjnej

1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	<p>[032_DR_CH] „krzyż przy kościele jest tutaj, na polskiej stronie też jest krzyż, ale już dawno tam nie byliśmy. I co jeszcze? Kapliczki to dookoła w tych wsiach wszystkich. Bo każda wieś coś miała”</p> <p><i>Jakieś nabożeństwa są odprawiane pod tymi krzyżami czy wszystko tylko w kościele?</i></p> <p>[032_DR_CH] „nabożeństwa są też tylko tam, po tej polskiej stronie. My chodzimy tutaj przeważnie do kościoła, a tam ludzie pod krzyżem. To na różaniec np. czy jakieś majowe.”</p>
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródła)	<p>[032_DR_CH] „nie, to nic takiego nie ma. Najbliżej to jest Rokitno.”</p> <p><i>A co tam jest?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tam jest sanktuarium MB Rokitańskiej”</p> <p><i>I tam się też np. pielgrzymki odbywają?</i></p> <p>[032_DR_CH] „chyba tak. Kiedyś jeździliśmy, jak byliśmy młodszy to jeździliśmy.”</p>
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	<p>[032_DR_CH] „to też u nas, przy kościele, jest figurka MB”</p> <p><i>I ona stoi już od dawna?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no, ja nie jestem w stanie dokładnie powiedzieć, bo nie pamiętam. Jak byłem mały, to gdzieś na zdjęciach to już była.”</p>
4.	Miejsca kultu religijnego	<p>[032_DR_CH] „nie, nie słyszałem żadnych takich historii... Wiem, że kiedyś po tej stronie była stara celnica, tutaj jak się na Drezdenko jedzie, w lesie. Tutaj się szło, właśnie ze względu na</p>

		<p>to, że tutaj była granica [wskazuje na mapie – przyp. bad.]. kościół ten nasz tutaj to był ewangelicki. A na tamtej stronie chrześcijański. Tam po boku jest on.”</p> <p><i>I to w obu są msze odprawiane?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak, tak”</p> <p><i>I tu ksiądz skądś przyjeżdża czy...?</i></p> <p>[032_DR_CH] „znaczy się stara granica dzieli wieś też na dwie parafie i dwie diecezje nawet. To jest gorzowska po tej stronie, a po tamtej stronie jest diecezja poznańska.”</p>
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	<p>[032_DR_CH] „tam jest sanktuarium MB Rokitniańskiej”</p> <p><i>I tam się też np. pielgrzymki odbywają?</i></p> <p>[032_DR_CH] „chyba tak. Kiedyś jeździliśmy, jak byliśmy młodszy to jeździliśmy.”</p> <p><i>A jest jeszcze jakaś tradycja, że się gdzieś na pielgrzymki jedzie?</i></p> <p>[032_DR_CH] „to raczej nie.”</p>
6.	Lokalne odpusty	<p>[032_DR_CH] „to też, raz do roku jest odpust. Jest, jest.”</p> <p><i>W obu kościołach?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tylko chyba w naszym.”</p> <p><i>I jak to wygląda?</i></p> <p>[032_DR_CH] „heheh, jak to wygląda? Już dawno nie byłem....”</p> <p><i>Na pewno jest msza.</i></p> <p>[032_DR_CH] „jest”</p> <p><i>I są jakieś zabawy?</i></p> <p>[032_DR_CH] „nieraz nie, nieraz tak. Jeszcze są jakieś nieraz stragany, że dzieciom coś można kupić”</p> <p><i>Jest jakiś niedaleko kościoła poczęstunek organizowany?</i></p> <p>[032_DR_CH] „nie, raczej nie.”</p>
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1.	Dożynki	<p>[032_DR_CH] „właśnie nie wiem, czy to jest wrzesień? Chyba wrzesień. Też w kościele jest msza, ludzie z każdej wioski przygotowują wieniec. I potem ten wieniec jest na ołtarzu i święcą je.”</p> <p><i>A gminne?</i></p> <p>[032_DR_CH] „gminne to też są. Taka impreza jest na amfiteatrze drawskim, nie?”</p> <p><i>I tam taka impreza jest też?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak, tam zawsze jakiś zespół muzyczny jest i coś dla dzieci zawsze. Taka większa impreza. I też właśnie wieniec tam jest”</p>

		<p><i>I kto taki wieniec robi?</i></p> <p>[032_DR_CH] „to sołtysa się trzeba zapytać, on tam wie. [...] to cały czas wygrywa.”</p>
2.	Dni gminy/wsi	<p>[dni wsi?] [032_DR_CH] „nie, nie.”</p> <p><i>A dni gminy?</i></p> <p>[032_DR_CH] „mmm... nie, nie ma. Nie wiem, Drawsko może święci dni gminy...? Nie, nie wiem. Takie <i>Spotkanie na miedzy</i> jest organizowane. Ma to przybliżyć, zjednoczyć bardziej z powiatem. I to tak na zmianę, raz w województwie są organizowane, raz w powiecie.”</p> <p><i>I to też ma charakter festynu?</i></p> <p>[032_DR_CH] „tak, to taki duży festyn i ma znaczenie integracyjne. Bo to tak, że my już na pograniczy i ma to nas zbliżyć do województwa.”</p>
3.	Lokalne festyny	<p>[032_DR_CH] „tak, to takie cykliczne, nie? One mają swoje nazwy, w każdej miejscowości. W Kamienniku jest itd.”</p> <p><i>A tutaj kiedy jest?</i></p> <p>[032_DR_CH] „to są ruchome takie dni w czerwcu gdzieś...”</p> <p><i>A z jakiejś okazji?</i></p> <p>[032_DR_CH] „nie, nie ma szczególnej jakiejś okazji. To są ruchome. Mają mniej więcej jakieś przybliżone takie daty, ale...”</p> <p><i>I co wtedy na takim festynie się dzieje?</i></p> <p>[032_DR_CH] „no, dzieje się nieraz dużo, nie? [śmiech] no, tańce są jakieś do późna w nocy, no, jakiś catering zawsze, atrakcje dla dzieci. Ostatnio były też zawody strażackie, tutaj u nas, np.”</p> <p><i>A jakieś losy też są?</i></p> <p>[032_DR_CH] „są. To są na wszystkich tych zabawach też.”</p>
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Brak informacji